

Cinsiyet, Hak ve Bütünlük Bağlıları Üzerinden Aile Kurumunun Resmini Çekmek

Taking a Picture of the Family Institution
Through Contexts of Gender, Rights and Wholeness

Prof. Dr. Faruk TAŞÇI

İstanbul Üniversitesi, İstanbul, TÜRKİYE

ORCID: 0000-0003-0796-8834, ftasci@istanbul.edu.tr

Geliş Tarihi: 26/12/2023 – **Kabul Tarihi:** 20/03/2024

DOI: 10.55205/jocsosa.21202378

ATIF: Taşçı, F., (2023). Cinsiyet, Hak ve Bütünlük Bağlıları Üzerinden Aile Kurumunun Resmini Çekmek. Cihannüma Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 2 (1), 33-50.

Öz

Aile kurumunu birçok yönden ele almak mümkündür. Literatür aileyi, hem tanımları ve türleri üzerinden hem de işlevleri üzerinden değerlendirmektedir. Ayrıca aile kurumu sosyal politikalar açısından da değerlendirmelere tabi tutulmaktadır. Tüm bu değerlendirmeler yapılırken belli bağlamlar/perspektifler öne çıkmaktadır. Öne çıkanların en belirgin olanları “cinsiyet”, “hak” ve “bütünlük” olguları etrafından tartışılmaktadır. Öte yandan, aile kurumuna yönelik birçok analiz cinsiyet, hak ve bütünlük bağlamlarında derinlemesine ortaya konmaktadır. Bu makalede aile kurumunun cinsiyet, hak ve bütünlük bağlamlarının detaylı analizini yapmak yerine sadece resmi çekilecektir. Bir derleme ve betimsel yöntem ile literatüre dayalı bir makale olan bu çalışmada amaçsa, cinsiyet, hak ve bütünlük bağlamları üzerinden aile kurumunu “ne olmadığını” çerçevesini sunmaktır. Bu yönüyle makale, Karl Popper’ın yanlışlanabilirlik ilkesindeki temel mantığı kullanmaktadır. Bu mantık ile temelde sorular soru şudur: Cinsiyet, hak ve bütünlük çerçevesinde aile ne değildir? Bu noktada makale, üçlü bir bağlam sunmaktadır: i) Aile ile cinsiyet ilişkisi, ii) aile ile hak ilişkisi ve iii) aile ile bütünlük ilişkisi. Sonuç olarak, makale şunu söylemektedir: i) Aile, cinsiyete dayalı bir yapı değildir, ii) aile, hak odaklı bir yapı değildir ve iii) aile, parçalı bir yapı değildir

Anahtar Kelimeler: Aile, cinsiyet, hak, sorumluluk, sosyal politika.

Abstract

It is possible to address the institution of family in many ways. The literature evaluates the family in terms of its definitions and types as well as its functions. In addition, the institution of the family is also evaluated in terms of social policies. In making all these assessments, certain contexts/perspectives come to the fore. The most prominent ones are discussed around the phenomena of “gender”, “rights” and “wholeness”. On the other hand, many analyses of the institution of the family

are deeply embedded in the contexts of gender, rights, and wholeness. Instead of a detailed analysis of the family institution, this article will only take a picture of the gender, rights, and wholeness contexts of it. The aim of this study, which is a literature-based article with a review and descriptive method, is to present the framework of “what the family institution is not” through the contexts of gender, rights and wholeness. In this respect, the article utilizes the basic logic of Karl Popper’s principle of falsifiability. With this logic, the underlying question is the following: What is not the family in terms of gender, rights, and integrity? At this point, the article presents a tripartite context, i) the relationship between family and gender, ii) the relationship between family and rights, and iii) the relationship between family and wholeness. In conclusion, the paper argues that: i) the family is not a gendered structure, ii) the family is not a rights-based structure and iii) the family is not a fragmented structure.

Keywords: Family, gender, rights, responsibility, social policy.

GİRİŞ

Aile kurumu çok yönlülük arz etmektedir. Bu nedenle aile kurumunu ele almak da farklı şekillerde mümkün olmaktadır. Bazıları aile kurumunu, bizzat aile tanımları üzerinden ele alabilmektedir (bkz. Sezal, 1997; Sarı, 2013). Bu noktada kan bağı, süt bağı, evlatlık bağı, koruyuculuk bağı gibi hukuk veya geleneksel dinamiklere dayalı olarak aile tanımları üzerinden aile kurumu değerlendirilmektedir.

Bazıları için de aile kurumu daha çok türleri üzerinden tartışma konusu olmaktadır (bkz. Gökçen, 2013; Akıncı-Çötök, 2022). Bu noktada çekirdek aile veya geniş aile türleri daha ön planda durmaktadır. Ailedeki üye sayıları ve bunların ailedeki konumları veya işlevleri üzerinden çekirdek-geniş tartışmaları ortaya konmaktadır. Ayrıca ailedeki mutlak (sorgusuz) otorite figürüne göre de ataerkillik veya anaerkillik türlerine yer verilmektedir.

Aile kurumu ayrıca, ailenin işlevlerine göre de değerlendirmeye tabi tutulmaktadır (bkz. Kır, 2011; Akıncı-Çötök, 2022). Burada neslin devamı ve sağlığına vurgu yapan ailenin biyolojik işlevi yanında toplumda sorumluluk bilinci ve dayanışmanın kolaylaştırıcısı olma anlamında ailenin sosyolojik işlevi ve önce ailede sonra da toplumda duygusal tatmin sahibi bireylerin oluşturulması noktasında ailenin psikolojik işlevi üzerinden durulmaktadır. Ayrıca ailenin üretici ve tüketici yönleri üzerinden de ekonomik işlevi ele alınabilmektedir.

Aileye yönelik tanımlar, türler ve işlevlerin dışında aileyi başka yönlerden de ele almak mümkündür. Bunlar arasında cinsiyet, hak ve bütünlük bağlamları daha fazla öne çıkmaktadır, hatta aile denilebilir ki (özellikle

son dönemlerde) aile kurumu ile ilgili en önemli tartışmalar bu üç bağlam üzerinden yürütülmektedir.

Bu çerçevede yoğun tartışmalara girmeden sadece resmi çekme babında, bu makale de aile kurumu resmi üç ilişki üzerinden çekilmiştir: i) Aile ile cinsiyet ilişkisi, ii) aile ile hak ilişkisi ve iii) aile ile bütünlük ilişkisi. Ancak öncelikle kısaca aile kurumunu, tanımları, türleri ve işlevleri üzerinden ele almanın biçimleri kısaca ortaya konulacaktır ki üç bağlamla ilgili resim çekmeye katkı sağlanmış olsun.

AİLE KURUMUNU ELE ALMA BİÇİMLERİ

Aile kurumunu ele almanın birçok yolu bulunmaktadır. Bunlardan biri ailenin tanımı bağlamındadır. Aile ile ilgili tüm farklı tanımlamalara rağmen hepsinde ortak nokta, “kan bağı”dır. Buna göre aile, evlilikle kan bağı oluşan kişiler arasında kurulmuş olan akrabalık ilişkileridir (Könezoglu, 2006, s. 4). Öte yandan kan (akrabalık) bağı üzerinden yapılan aile tanımlamalarında kan/akrabalık bağı dışındaki aile tanımlamalarını göz ardı edilebilmekte, örneğin “süt bağı” üzerinden yapılan aile tanımları ihmal edilebilmektedir. Süt bağı üzerinden aile, tarihsel süreçte de görülen, günümüzde İslam dini üzerinden toplumlarda fiilen işler halde olan bir uygulamanın özel adıdır (Yaman, 2002, s. 58, 64). Aile tanımlarında “evlatlık bağı” da bulunabilmektedir. Burada kendisine ait olmayan bir çocuğun hukukun tanıdığı zeminde, örneğin korunma altında olan bir çocuğun veya kişiler arası antlaşma olmak suretiyle bir ailenin yanına verilmesi anlamında evlatlık bağı kurulabilmektedir. Böylece çocuk, ailenin bir parçası olmaktadır (Genç, 2016, s. 200). Aile tanımlarında bir de “koruyuculuk bağı” söz konusudur. Burada, çeşitli nedenlerle bazı çocukların geçici veya sürekli olarak kendi kan bağı olan (biyolojik) ailesinden uzakta kalması sonucu başka bir (koruyucu) aile yanında, gönüllü ve ücret karşılığında devletin gözetimi altında bakılması söz konusudur (Doğan, 2013, s. 151).

Aile kurumunu aile tanımları dışında ailenin türleri üzerinden de ele almak mümkündür. Bunlardan biri dar, modern, çağdaş, şehir, demokratik veya bağımsız sıfatları ile de kullanılabilen çekirdek ailedir (Arslantaş, 2013, s. 32); anne, baba ve çocuk/lardan müteşekkil bir aile türüdür, ailede üye sayısı azdır ve akrabalık bağları üzerinden işleyen ilişki zayıftır (Eraslan & Demirel, 2020, s. 11). Aile türlerinden çekirdek aile gibi aile üyele-

rinin büyüklüğü üzerinden bir tür de “büyük aile”dir; geleneksel, kır veya geniş gibi sıfatlarla da bilinen büyük aile, anne, baba, çocuk/ lar ve belli akrabaların birlikte oturması ile oluşmaktadır. Ailede gelenekler önemlidir, ailedeki en yaşlı (erkek) üyenin sözüne bağlılık esastır (Arslantaş, 2013, s. 32). Çekirdek ve büyük aile türlerinin “büyüklük” esası dışında olan ama iki türü de bünyesinde barındıran bir üçüncü tür “geçiş ailesi” olarak ifade edilmektedir. Buradaki aile türünde, görünüşte çekirdek aile olan ama işlevi geleneksel büyük aile türüne yakın olan bir durum söz konusudur. Esasında olan, kırdan kente göç sonrası oluşan aile içindeki kuşaklar arası çatışmadır (Aksaray, 2017, s. 4). Buna göre, kırdan kente göç sonrasında kentlerdeki egemen aile türü, çekirdek ailedir; göç eden aileler de çekirdek aile formunda hayatlarını gecekondularda sürdürmektedirler. Bu nedenle de “gecekondulu ailesi” de denmektedir. Ancak görüntüde çekirdek aile formu olsa da fiiliyatta geleneksel büyük ailenin özelliklerinden yansımalar bulmak mümkündür (Arslantaş, 2013, s. 34). Bununla birlikte, büyük aile özelliğinden çekirdek aile özelliğine doğru bir geçiş söz konusudur, ki bundan dolayı geçiş ailesi denmektedir. Eğer aile türleri aile üyelerinin ailedeki güçleri/otorite üzerinden ele alınacak olursa, ortaya ataerkil ve anaerkil aile çıkmaktadır. “Ataerkil aile”, mutlak baba hakimiyeti üzerine kuruludur. Buradaki mutlaklık, (Roma ailesinde olduğu gibi) hukuk önünde de sorgulanamayan baba anlamındadır. Özel hukuk açısından haklar ve borçlar babaya aittir, ancak kamu hukukunda suç işleyen, cezai sorumludur. Mutlak güç, babaya aile üyelerini satmak, kiralamak, hapsedmek gibi güçler vermektedir (Könezoğlu, 2006, s. 13). Benzer mantıkla “anaerkil aile”de mutlak güç kadındadır. Baba otoritesi söz konusu değildir; anne ve annenin kardeşleri, kardeşlerin çocukları ve annenin diğer akrabaları aynı evde hayatlarını sürdürmektedir. Evin reisi kadın veya kadının erkek kardeşidir (Arslantaş, 2013, s. 32).

- Aile kurumu, işlevleri üzerinden de ele alınabilmektedir. Aile, biyolojik işlevi üzerinden ele alınabilir. Burada iki yön bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, ailedeki yetişkinlerin cinsel ilişkilerinin düzenlenmesidir. Buna göre aile, cinselliğin tatmin edildiği meşru bir ortamdır. Bu işlevin varlığı ile, ailenin neslinin devamı mümkün olmaktadır. Böylece ikinci yön olarak, ailede üreme devreye girmektedir (Göktuna-Yaylacı, 2020, s. 40). Özellikle dinin etkisi olan toplumlarda ailenin bu tarz biyolojik işlevi çok önemsenmektedir (Zencirkıran, 2019, s. 151). Ailenin

diğer işlevi sosyolojiktir. Burada bir yandan sosyalleşme, bir yandan eğitim-din ve bir yandan da kültür değişkenleri dikkat çekmektedir. Sosyalleşme, aile ile başlamaktadır. Buna göre, ailede çocuk için iyi-kötü, güzel-çirkin gibi ayrımları öğrenme ile aile içinde etkileşim halinde olma durumu, çocuğun sosyalleşmesinin ilk ayaklarıdır. Aile üyelerinin yapılarına göre farklı şekillerde görünebilen sosyalleşme, çocuklara aile üyelerinin değerlerinin, tutumlarının veya zihniyetlerinin bir nevi aktarılması anlamına da gelmektedir (Zencirkıran, 2019, s. 151). Burada kaçınılmaz olarak kültür aktarımı söz konusu olmaktadır ve bunun çocuğa olan etkisi, çocuğun ailedeki ve toplumdaki kültürü içselleştirme sürecine girmesi şeklindedir (Beklan-Çetin, 2012, s. 143). Böylece ailede rehberlik ve eğitim de olmuş olmaktadır (Özgür-Bayır, 2016, s. 6). Bu anlamda sosyalleşmede eğitimin de yeri vardır; aile üyelerinin her türlü eğitimleri ilk olarak aile içinde verilmektedir ki dini alandaki eğitimler de buna dahildir (Avcı & Topçu, 2020, s. 94). En nihayetinde sosyalleşme ile, ailenin yeni üyesi olan çocuk/lar, hem ailede hem de toplumdaki sorumluluklarını da öğrenme, statü ve rol ilişkilerini kazanma imkânı bulmaktadırlar (Göktuna-Yaylacı, 2020, s. 42). Ailenin diğer bir işlevi de psikolojiktir. Burada temelde duygusal tatmin bulunmaktadır. Bu tatmin olma durumu eşler için olduğu kadar (Göktuna-Yaylacı, 2020, s. 41) çocuklar için de gereklidir. Duygusal tatmin, bir yandan sevgi ve ilgi ile diğer yandan da güven ile ilişkilidir (Eraslan & Demirel, 2020, s. 13). Ailede bu tarz bir duygusal tatmin ihtiyacı, aile üyelerinin birbirlerinden beklentileri ile irtibatlıdır, çünkü aile üyeleri birbirlerini en önemli insanlar olarak algılamaktadır (Akbaş, 2014, s. 40). Ailenin bir de ekonomik işlevi bulunmaktadır. Bunun anlamı, ailede gelirin bir elde toplanması ve bir elden harcanmasıdır (Avcı & Topçu, 2020, s. 93). Ailenin ekonomik işlevinde gelirin bir elde toplanması üretim ayağını, bir elden harcanması da tüketim ayağını oluşturmaktadır. Nihayetinde aile, hem üretim hem de tüketim yönleri ile bir yandan kendi temel ihtiyaçlarını karşılarken, diğer yandan da genel manada toplumdaki ekonomiye katkı sunmuş olmaktadır (Eraslan & Demirel, 2020, s. 13).

AİLE KURUMUNU CİNSİYET, HAK VE BÜTÜNLÜK ÜZERİNDEN DÜŞÜNMEK

Aileyi tanımları, türleri ve işlevleri üzerinden ele almanın mümkünatı yanında, bu yöntemleri de ihmal etmeyecek ve bunlardan da istifade edecek şekilde aile kurumunu cinsiyet, hak ve bütünlük üzerinden değerlendirmek de mümkündür ki literatürdeki yoğun tartışmalar daha çok bu üç bağlam üzerindedir. Burada yoğun tartışmaya girmekten ziyade, cinsiyet, hak ve bütünlük bağlamları üzerinden aile kurumunun resmini çekmek ve ufak bir tartışma ile sürece katkı sağlamakla yetinilecektir. Bu yönüyle makale, betimleme yöntemi ile meselenin anlaşılmasına biraz daha katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Cinsiyet Bağlamında Aile

Aile kurumunu ele alırken, aile ile cinsiyet ilişkisi önemlidir. Aile ile cinsiyet arasında bir ilişki elbette vardır ama bu durum ailenin, cinsiyet odaklı bir yapı olduğu anlamına gelmemektedir. Birincisi; aile, cinsiyeti merkeze almamaktadır; bir aile tanımı yapılacak olursa bu tanım, sadece “kadın” veya sadece “erkek” üzerinden olmamaktadır. Bu durum, aynı zamanda ailede otorite hususuna denk gelmektedir; zira erkek üzerinden bir aile tanımı, ailede otoritenin erkek olduğunu, kadın üzerinden aile tanımını da ailede otoritenin kadın olduğunu çağrıştıracaktır. Bununla birlikte her ailede, karmaşa olmaması adına aile lideri, aile reisi, aile başkanı gibi sıfatlarla da ifade edilebilen bir yetkili olması kaçınılmazdır (Vatandaş vd, 2011, s. 37). Ancak bu yetkinin, mutlak bir otorite değil de sorumluluklarını yerine getirme noktasında gerekli olan güce sahip olma anlamında bir otorite olduğu rahatlıkla anlaşılabilir. Dolayısıyla esasen mesele erkek veya kadın otoritesi değildir, “sorumluluktan kaynaklı yetki”dir. Hal böyle olunca, otoritedışı yapılanmalardır (Taşdelen, 2021, s. 5). Zaten aileye yönelik en temel tanımlarda bu vurguları görmek mümkündür ve çocuk sahibi olmak da bunun bir parçasıdır (Vatandaş vd, 2011, s. 5). Burada önemli nokta, çocuğun evlilik yolu ile meydana gelmiş olmasıdır. Türkiye için evlilik dışı çocuk edinmenin % 75’lik oranla ahlaksızlık (rahatsızlık verici) olarak nitelendirildiği (Vatandaş vd, 2011, s. 83) göz önüne alındığında, çocuklu olma üzerinden yapılan aile tanımlarında, en azından Türkiye’de nikâhlı anne-baba varlığının devam ettiği görülebilmektedir.

Dolayısıyla, aile nikâhlı anne-baba, varsa çocuk, varsa yaşlı baba ve yaşlı anneden müteşekkil bir yapıdır; aile, erkek-erkekte ya da kadın-kadınlardan oluşan yapı değildir (Yıldırım, 2021, s. 18). Erkek-erkek, kadın-kadın şeklindeki yapılar ile ilgili söylenebilecek kavramsallaştırma “birlikte yaşama”ya (Yıldırım, 2011, s. 80) dayalı ortak “hane”dir ya da “ev”dir. Bu yapılar başka isimler de verilebilir, ama “aile” denmesi (en azından Türkiye için) karşılıksız durmaktadır.

Bunun anlamı ailede erkek ve kadın cinsinin yokluğu değildir. Elbette vardır; toplumda da vardır. Bu, erkeği ve kadını dışlayıcı bir tavır değildir, ancak erkek ve kadın işyerinde vardır, kurumlarda vardır, toplumun genelinde vardır. Bunun sosyal politikaya yansımalarına bakıldığında; bir ailede annelik durumunda yapılması gereken sosyal politikalar ya da annenin zarar görmesi durumunda müdahaleci sosyal politikalar uygulanmaktadır. Örneğin iş-yaşam dengesi bağlamında anneliği koruyacak adım atılmakta olması önemlidir. Kadınların çalışma hayatında olması, her toplumda kaçınılmaz olmasa da duruma göre birer ihtiyaçtır ve kadın için mümkündür. Ancak bu durumlarda kadınların çalışmasından kaynaklı olarak ekonomik, ahlaki, sosyal, ailevi gibi alanlarda bazı beklenmeyen sonuçlar olabilmektedir (Beşer, 2003, s. 57-83). Bu beklenmeyen sonuçların dengelenmesi adına, iş-yaşam dengesini sağlamak elzemdir.

Yine bir ailede varsa yaşlı baba veya yaşlı anne ve de çocukları eğer yaşlılık döneminde annesi ve babasını imkânı ve gücü olmasına rağmen gözetmiyorsa, bu çocuklara yaptırım uygulama şeklinde bir müdahale gerekebilir çünkü “kuşaklararası dayanışma teorisi”nin bir ayağı da ailedeki yaşlıya pratik destektir ve ev işlerinde yardım da bu desteğe dahildir. Anne-baba tarafından ailedeki yaşlının bakımının sağlanması da bu kapsamdadır (Özmete, 2017, s. 4). Hele, kişi “Müslüman olduğunu söylüyorsa”, mahrumiyet durumlarında aile büyüklerinin aslı ihtiyaçlarını görmesinin zorunlu olduğu, diğer ilgi ve iyilikler için de gönüllü olmasının faydalı olduğu not edilmelidir (Yeniçeri, 2014, s. 140). Başka bir ifade ile, yaşlının kendisine bakacak ailesi yoksa, yaşlı için kurum bakımı gerekmektedir. Kendisine bakacak ailesi olmayan yaşlı için kurum bakımı elzemdir ama çocuklarının kendisiyle yaşamak istememeleri gerçeğinin (Çapçioğlu, 2018, s. 31) gün geçtikçe sabit hal almaya başlamasından dolayı, kurum bakımı bu tip durumdaki yaşlılar için de neredeyse olmazsa olmazdır.

Yine çocuk aile için ne kadar “hayatın tadı”, “neslin devamı”, “huzur/sevgi” gibi olumlu anlamlar çağrıştırabiliyorsa (Vatandaş vd, 2011, s. 21) da bazı durumlarda anne-baba, çocuklarına bakamıyorsa çocuğun kurum bakımı alması açısından müdahale gereklidir. Zira ailesi tarafından şu veya bu sebeple ilgi, sevgi ve bilgiden mahrum kalan çocuk için birçok psiko-sosyal sorun baş gösterebilmektedir (Beşer, 2003, s. 68-74). Bu sorunları en azından hafifletme adına, kurum bakım desteği elzemdir. Ancak bu durum aile kurumunu yok etme girişimlerinden (Yörükoğlu, 1989, s. 51) ayrı tutulmalıdır.

Hak ve Sorumluluk Bağlamında Aile

Aile kurumu ele alındığında “hak” söylemi de dikkat çekmektedir. Burada net bir yaklaşım ile “aile, hak odaklı bir yapı değildir” denmelidir. Bundan ne kastedilmektedir? “Yaşlı hakları”, “çocuk hakları”, “kadın hakları” gibi söylemler başta Batı dünyası olmak üzere son dönemlerde Türkiye’de görünür olmuştur; ancak esas mesele, “hak” ile “sorumluluk” birlikteliğidir.

Buna göre, ailede erkeğin (baba) de kadının (anne) da hakları vardır. Bunlar aynı değerde (eşdeğer) olsalar bile eşit değildirler çünkü cinsiyet farklılıkları söz konusudur. Burada söz konusu olan, kadın ve erkeğin anatomik, fizyolojik, psikolojik açıdan sahip oldukları farklılıkların cinsiyet farklılıklarını belirlemesidir. Bu nedenle, ailede kadın-erkek eşdeğerliği üzerinden hakların varlığı bulunmaktadır. Bu haklar da kadının-erkeğin birbirlerine karşı değerlerinin ve ağırlıklarının var olduğunu ifade etmektedir (Köse, 2015, s. 131, 135, 137). Her halükârda eşlerin birbirleri üzerinden hakları vardır. Bununla birlikte, hakların yerine getirilmemesinde erkek-kadın için eşit muamele devreye girmektedir (Topaloğlu, 1992, s. 25, 84-88).

Aile sadece erkek-kadın eşdeğerliliğini dikkate alan haklarla çevrelenmiş bir yapı değildir, çünkü ailede “sorumluluklar” da vardır (Vatandaş vd, 2011, s. 7). Evde, toplumda veya kurumlarda/kuruluşlarda kadının da sorumlulukları vardır, erkeğin de sorumlulukları vardır (Yeniçeri, 2014, s. 139-145). Bu sorumluluklar manevi eşitlik üzerinedir. Manevi eşitlikte erkeğin ve kadının sorumluluklarının bir/aynı derecede olması söz konusudur (Topaloğlu, 1992, s. 22-23). Dolayısıyla aile, yalnızca hak odaklı bir yapı değildir, “hak ve sorumluluk” odaklı bir yapıdır. Bu anlamda, karşılıklı sorumluluklara dayalı olarak ailede “tamamlayıcılık modeli” söz konusudur

(Taşdelen, 2021, s. 16). Eğer “anne/kadın hakları ve sorumlulukları” denmezse, “baba hakları ve sorumlulukları” denmezse, “çocuğun hakları ve sorumlulukları” denmezse, “yaşlı baba, yaşlı anne hakları ve sorumlulukları” denmezse çeşitli olumsuz sonuçlar ile muhatap olunacaktır.

Bu olumsuz sonuçlardan biri, ailedeki fertler/üyeler arasında bir çatışma olmasıdır. Aile üyeleri, sorumluluk kenarda olduğu için birbirinin alanlarını göremez olabilmektedir. Bunun da yansımalarından biri “aile içi şiddet”tir. Şiddet söz konusu olduğunda, erkeğin maruz kaldığı şiddet daha çok olsa da çocuklara yönelik ebeveyn şiddeti (ki annelerin daha fazla) olsa da, gerek literatürde gerekse popüler dünyada en çok öne çıkarılan kadına yönelik şiddettir (Gültekin & Şahin, 2015). Ayrıca, kadına yönelik şiddetin aktörü çoğunlukla erkeklerdir, ancak aktörü erkek olan şiddetin sebepleri cinsiyet eşitliği/eşitsizliği üzerinden açıklanamayacak kadar çoğul/kompleks nedenlere dayanmaktadır. Başka bir ifade ile şiddeti uygulayan erkek (erillik) olsa da şiddetin nedeni sadece erillik değildir, başka faktörlerin karışımıdır. Bunlar, alkolizm, kumar türünden psiko-sosyal olabildiği gibi, ruhsal-bedensel sağlık sorunlarından da ileri gelebilir, ekonomik bunalımların da sonucu olabilir (Yıldırım & Can, 2021, s. 29-33). Hal böyle olunca, bazı nedenlerden dolayı sorumlulukların yerine getirilememesinin şiddete kapı aralama ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu bağlamda, şiddetin kuşaklararası boyutu da bulunmaktadır. Şiddetin kuşaklararası geçiş teorisine göre, eğer çocuklara yönelik sorumluluk yerine getirilmezse, örneğin çocuklar şiddete maruz kalırlarsa, ileride çocukların, erişkinlerine (babalarına-annelerine veya büyük babalarına-annelerine vs) şiddet uygulamaları muhtemeldir (Ayan, 2010, s. 159).

Eğer hak ve sorumluluk denmezse yani aile sadece hak odaklı yapı derseniz, örneğin çocuk hakları tartışmalarında ifade edildiği gibi “çocuk hakkı kaçınılmazdır, çocuk hakkı önemlidir”, çocukların özgür sosyal aktörler olduklarını, kendileri ile ilgili kararlarda kendilerinin alabileceğini çünkü bunun onların hakkı olduğunu söyleyip (Özyurt, 2011, s. 177) sorumluluk işin içine dâhil edilmezse ikinci bir sonuçla da karşı karşıya kalınacaktır. İkinci sorun alanı, “sosyalleşememe” ile ilgilidir.

Bu noktada ebeveynin çocuğun düşüncelerini dikkate alması, ilişkilerde adil olması, iletişimde sevgi ve ilgiyi merkeze alması gibi çocuğun haklarını

dan bahsetmek mümkündür, ama bir o kadar da ebeveynin hakları ve dolayısıyla çocuğun sorumluluğu vardır. Çünkü sorumluluk varsa sosyalleşme olacaktır. Eğer sorumluluk kaldırılırsa sosyalleşme de ailede problemli olacağı için bu aile fertleri (çocuklar), büyüyüp topluma çıktıkları zaman ya aşağılık kompleksi ya da kompleks çerçevesinde çokça problem çıkaracaklardır. Bunların da ötesinde eğer çocuklara yönelik sadece hak söylemi merkeze alınıp sorumluluk kenara itilirse, babanın aile reisliğine atf yapan pederşahî aile (Taşdelen, 2021, s. 12) sorunsal yerine zamanla hiçbir söz veya nasihat dinlemeyen, kendisi dışında hiçbir karar veya fikri kabul etmeyen çocukların hâkimiyeti anlamına gelen “veledşahî aile” sorunu başlayacaktır (Kurtoğlu, 2009, s. 250).

Parçalılık-Bütünlük Bağlamında Aile

Aile kurumu, aynı zamanda ailenin “bütüncül” olarak varlığı ile de ele alınabilmektedir. Buna göre aile, parçalı bir yapı değildir; bütüncül yapıya aile denir, literatürden kullanılan “parçalanmış aile” ifadesi bu anlamda galat-ı meşhur bir ifadedir, çünkü “parçalanmış aile” olarak tanımlanan, ölüm, boşanma gibi nedenlerle çocukların ailelerinden ayrılması odaklıdır (Alisinanoğlu, 2020, s. 306). Bu ise, aile olmaktan çok “ailesiz çocuklar” veya “ailesiz hayat” demektir.

Bu anlamda aile, bütüncüllüğü esas almak demektir. Bütüncül yapı ise, anne ve babanın varlığıdır; ailenin var olması için anne ve baba şarttır. Bir aile için konuşulacak olursa, anne-baba yoksa (teorik olarak aile denilebilse de) fiilen aile denmeyecektir, ama babasız/annesiz “hane” veya babasız/annesiz “ev” denebilir. Çünkü hanenin anlamlarından biri içkin bir yönden aileye işaret etse de diğer bir anlamı, aileden bağımsız ve yapay oluşturulan bir yapılanma olmasıdır. Hâlbuki aile ise erkek ile kadın arasında evlilik esasına dayalı bir birimdir. Bu durum, evlilik ve karı-koca olma durumu ile akrabalık (soy) bağı üzerinden yapılan aile tanımlarından da anlaşılabilir (Canatan, 2011, s. 54, 59).

Öte yandan, anne-babadan biri yoksa, “tek ebeveynli aile” denmektedir. Bu, batı dünyasında (boşanmaların etkisi olsa da) genelde gayri meşru birlikteliklerden doğan çocuk/ lar ve anne veya babanın birlikteliği anlamında iken, Türkiye gibi ülkelerde daha çok boşanma ve ölüm sonrasında çocuk ve anne veya babanın birlikte kalması demektir (Coşan, 2018, s. 259-294). Tek ebeveynli ailenin ezici çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır, yani as-

lında Batı için söz konusu olan (hiç evlenmemiş) “yalnız anneler”dir (Ünal, 2014, s. 79-80). Dolayısıyla burada “babasız aile” olgusu ile karşılaşılmaktadır (Yıldırım, 2011, s. 79). Bu bağlamda, genelde tek ebeveynli aile özelde yalnız anneler gibi kavramsallaştırmalar problemlidir. Çünkü ailenin bütünlüğü yok olmaktadır; başka bir ifade ile bütün olan aile kalmamaktadır, artık söz konusu aile değil de kişi/lerden oluşan haneler/evlerdir.

Burada bir çözümden bahsedilebilir. Örneğin bir anne/kadın için eğer bir boşanma söz konusu olmuşsa veya kocası ölmüşse; bunun sonucunda dul kalan kadın eğer evlenecekse, yeniden evlenene kadar (sosyal devlet desteği/şemsiyesi altında) baba ocağı çözüm seçeneği olabilir. “Baba ocağı” kelimesi elbette erkeklik üzerinden gelişen bir tanımlama değildir, “doğduğu ve evlenene kadar geçirdiği aile/hane” anlamında daha bir niteliksel tanımlamadır. Aynı şey bir babanın/erkeğin, hanımı vefat etmesi veya hanımından boşanması durumunda, yeniden evlenene kadar baba ocağı seçeneği gündemde olmalıdır. Bununla birlikte, bazı tehlikelerden veya bazıların büyük aile fertleri olmayabilmesinden dolayı eğer bu baba ocağı mümkün değilse, o zaman dış müdahale, dış destek yani “sosyal devlet desteği” önemlidir, elzemdir, olmazsa olmazdır.

Eğer baba ocağı varken devlet desteği olursa (Türkiye’de olduğu gibi) nafaka kapsamında sorun ortaya çıkabilmektedir. Nafaka bir ihtiyaç olsa da kadın için “süresiz nafaka” şeklinde işleyen uygulamaların birçok sorun doğurduğu aşikârdır. Uygulamada bu sorunlardan en öne çıkanı, nafaka alan kişinin çalışmaması ya da kayıtdışı çalışması veya nafakası kesileceği için yeniden nikâhlı hayattan uzak durması sonucu nikâh dışı birlikteliklerin çoğalması ya da nikâhlı olsa da gizlenmesi şeklinde görülebilmektedir (Demirbaş, 2018, s. 230). Hal böyle olunca, belli bir süre nafaka desteği sonrasında, kısa vadede baba ocağına meylettirme/teşvik, orta vadede yeniden evlenmeye (maddi ve manevi) teşvik ama bunlar da mümkün olmamış ise sosyal devletin sistematik desteği (dul maaşı gibi) (Beşer, 2003, s. 157) ile kadının hayatını idame ettirmesini sağlamak, hem erkeğe karşı hem de erkeğin evleneceği yeni eşine (kadına) karşı da daha adil olmak adına önemlidir. Ancak burada unutulmaması gereken iki husus bulunmaktadır. Birincisi, Türkiye’de uygulanmakta olan “eşi vefat etmiş dul kadınlara sosyal yardımlar”, baba ocağı ve yeniden evlenmeye teşvik prensibinin zıddında görünmektedir, daha da ötesinde istismarlar söz konusudur. Buna dikkat

etmek elzemdir. Ancak ikincisinde; baba ocağına dönüş sonrasında, baba ocağında kadına (anneye) karşı muhtemel kötü muameleleri dikkate alarak, gerekli tedbirlerin alınması önemlidir. Çünkü örneğin, baba veya ağabey/kardeşin baba ocağına dönen kadına baskısı hatta şiddeti mümkün olabilmektedir (Meriç, 2020, s. 241).

AİLEYİ ÜÇ YÖNDEN TARTIŞMAK

Bu üç mesele bağlamında derleme yapmak gerekirse, kısaca şu minvalde bazı hususları ortaya konabilir.

Birincisi, aile kurumu gündeme geldiğinde otomatik olarak “kadın” odaklı veya “erkek” odaklı kabuller veya reddiyeler dikkat çekmektedir. Bazıları “aile ve kadın” birlikteliği üzerinden, aileyi sadece kadın cinsiyetine meyilli bir kabul ile ele alabilmektedir. Bazıları erkek egemen yaklaşıma atıfla, aile dendiğinde baba veya büyük erkek üzerinden aileyi belli bir yere konumlandırmaktadır. Birbirine zıt bu iki farklı tutum, esasında “cinsiyet” merkezli aile anlayışı açısından benzerdir; biri kadın cinsiyetini diğeri erkek cinsiyetini aileyi anlamlandırmada merkeze almaktadır. Bu ikisi yerine, ailenin kadından ve erkekten yani cinsiyetten bağımsız ya da cinsiyet merkezli yapılanma olmadığı, ailenin iki cinsin birlikteliği üzerine şekillenen bütüncül bir yapılanma olduğu ifade edilmelidir. Öte yandan, son dönemlerde, iki cinsiyet dışında “cinsiyetsizlik” üzerinden aile kurgularının ortaya konduğu görülmektedir. Ancak bu cinsiyetsizlik temelli aile kurgusu, esasında aile olmaktan çok “hanede bazı birliktelik” şeklindedir.

İkincisi, ailenin üyelerinin, bir birey oldukları için “hakları” olmaları yanında aile’nin üyeleri olmaları hasebiyle “sorumluluk” alanları da bulunmaktadır. Ailenin erkek-kadın, çocuk, genç-yaşlı veya engelli üyelerinin birey olarak, (aile dışında oldukları gibi) aile içinde aile üyesi olmaktan kaynaklı haklarının olması doğaldır. Bu çerçevede “kadın hakları”, “yaşlı hakları”, “çocuk hakları” gibi kavramsallaşturmaların herhangi bir sorunlu yönünden söz edilemez. Bununla birlikte, “hak” söylemi, “sorumluluk” alanını ihmal edici bir hal alıyor ve dolayısıyla “sorumsuzluk” girdabı içinde bir aile kurgusu ortaya çıkıyor ise, artık söz konusu olan haktan ziyade sorumsuzluktan kaynaklı haksızlıkların belirmesidir. Bu nedenle, ailedeki yaşlının, kadının veya çocuğun hakları ihmal edilip bir sorumsuzluk uzantısı olarak örneğin “şiddete maruz” kalmaları mümkün olabilmektedir.

Üçüncüsü, ailenin hem tanımları hem türleri hem de işlevleri, aileyi “bütünlük” içinde bir yapılanma olarak telakki etmektedir. “Parçalı” yapılanmalar için aile denildiği örnekler bulmak da mümkündür, ancak aile, parçalandıktan sonra “hak ve sorumluluk” birlikteliği “hak” ve “sorumluluk” ayırımına dönüştüğü için fiilen artık ailenin varlığı söz konusu olamamaktadır. Başka bir ifade ile, örneğin boşanma sonrası yaşanan durumda, ailenin eski üyesi “baba”nın, eski eşi üzerinde hakları veya sorumluluklarından bahsetmek sorunludur; sadece eski eşinden kalan “çocuk/lar” ile ilgili “sorumluluklar”dan bahsedilebilse de bu sorumluluklar, yeknesak olmaktan ziyade yine dağınık/parçalıdır ki bundan kaynaklı başka psiko-sosyal sorunlar da görülebilmektedir.

SONUÇ

Aileye yönelik akademik çalışmalar çokçadır; bunlar bir sınıflandırmaya tabi tutulduğunda aile kurumunun ne olduğu yanında aile kurumunun türleri ile aile kurumunun işlevleri hızlı bir şekilde araştırmacıların önüne düşmektedir. Bu çalışmaların içinde veya bu çalışmalara eklemli olarak veya bu tarz çalışmalardan tamamen bağımsız olarak aile kurumu ayrıca cinsiyet, hak ve bütünlük bağlamları üzerinden de ele alınabilmektedir. Bu üç bağlam genelde birbirlerinden bağımsız bir şekilde aile ile ilgili çalışmaların konusu olmaktadır. Burada aile kurumu cinsiyet, hak ve bütünlük bağlamlarında birlikte değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Makalede temel sorular aile ile cinsiyet arasındaki ilişkinin nasıl olduğu, aile kurumunda hak anlayışından ne anlaşılması gerektiği ve ailenin bütünlüğünden kastedilenin ne olduğu şeklindeydi ve bu çerçevede makalenin iddiaları şu şekilde ortaya konabilir: Birincisi, aile kurumu cinsiyete dayalı bir yapı değildir. Buna göre, sadece aile erkek veya sadece kadın üzerinden veya erkeksizlik-kadınsızlık üzerinden tanımlanamaz. İkincisi, aile kurumu hak odaklı bir yapı değildir, üyelerinin hakları yanında sorumluluklarının da olduğu bir yapılanmadır. Üçüncüsü, aile kurumu demek bütüncül yapı demektir, bu nedenle boşanma, ölüm vb nedenlerle oluşan parçalı durumlar, velev ki isimlerinde aile geçsin, teorik olarak ve hukuken aile kabul edilse bile, fiilen ve işlevlerinin önemli ölçüde zayıflaması nedeniyle tam olarak aile kurumunu yansıtan yapılanmalar değildir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, E., "Aile ve Kadına Yönelik Sosyal Hizmet Kuruluşları," Sosyal Hizmet Kuruluşları, eds. İlhan Tomanbay ve Nuray Gökçek-Karaca, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2014), 38-60.
- Akıncı-Çötök, N. "Aile Tanımları, Türleri ve İşlevleri," Aile ve Çift Danışmanlığı, eds. Mehmet Kaya, (Ankara: Nobel Yayınları, 2022), 1-5.
- Aksaray, G., "Aile Psikolojisinde Temel Kavramlar," Aile Psikolojisi ve Eğitimi, eds. Gökay Aksaray, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2017), 2-17.
- Alisinanoğlu, F., "Parçalanmış Aileler ve Ailenin Parçalanmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri," Kutlu Doğum 2009: Küreselleşen Dünyada Aile, (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 306.
- Arslantaş, H. A., "Aile Kurumu ve Aile İçi Şiddet," Sosyal Sorunlar, eds. Yener Şişman, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013), 26-78.
- Avcı, N. & D. Topçu, "Ailede Çocuk ve Ebeveyn İlişkileri," Aile Sosyolojisi, eds. Levent Eraslan, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2020), 88-120.
- Ayan, S., Aile ve Şiddet: Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet, (Ankara, Ütopya Yayınevi, 2010), 159.
- Beklan-Çetin, O., "Aile, Eğitim ve Toplum," Sosyoloji-I, eds. Ayşın Koçak-Turhanoglu, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012), 140-164.
- Beşer, F., Kadının Çalışması ve Sosyal Güvenliği, (İstanbul: Bilge Yayıncılık, 2003), 57-83.
- Canatan, K., "Aile Kavramının Tanımı," Aile Sosyolojisi, 2. bs., ed. Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım, (İstanbul: Açılım Kitap, 2011), 54-59.
- Coşan, B., "Dünyada ve Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Bir Problem Olarak Tek Ebeveynli Aile Olgusunun Çok Boyutlu Değerlendirilmesi," Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 41, (2018), 259-294.
- Çapcıoğlu, İ., "Sekülerleşen Toplumda Bireyselleşen Aile," Turkish Studies, 13/2, (2018), 31.
- Demirbaş, A., "Güncel Tartışmalarla Yoksulluk Nafakası," İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5/2, (2018), 230.
- Doğan, R., "Bir Koruma Tedbiri Olarak Koruyucu Aile Kurumu ve Koruyucu Aile Yönetmeliği," Ankara Barosu Dergisi, 2, (2013), 145-170.
- Eraslan, L. & M. E. Demirel, "Aile Kavramı ve Sosyolojisi," Aile Sosyolojisi, eds. Levent Eraslan, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2020), 2-33.
- Genç, Y., "Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları I," Aile ve Çocukla Sosyal Hizmet, Eds. Yusuf Genç & Hasan Hüseyin Taylan, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2016), 190-219.
- Gökçen, A. "Aile Türleri ve Başlıca Aile Sınıflandırmaları," Sistematik Aile Sosyolojisi, eds. Mustafa Aydın, (Konya: Çizgi Kitabevi, 2013), 93-105.

- Göktuna-Yaylacı, F., "Aile, Kuşaklar ve Toplumsal Değişme," Aile Sosyolojisi, eds. Levent Eraslan, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2020), 34-59.
- Gültekin, M. ve M. Şahin, Türkiye'de ve Dünyada Kadına Şiddet, (İstanbul, SEKAM Yayınları, 2015).
- Kır, İ. "Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri," Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10/36 (2011), 381-404.
- Könezoglu, B., "Aile ve Ailenin Korunması," (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, SBE), 2006, Ankara.
- Köse, S., Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu, 3. bs., (Konya: Mehir Vakfı Yayınları, 2015), 131, 135, 137.
- Kurtoğlu, A., "Aileyi Tehdit Eden Unsurlar," Kutlu Doğum 2009: Küreselleşen Dünyada Aile, (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 250.
- Meriç, N., "Fetva Sorularında Ailenin Dağılması ve Aile Büroları," Kutlu Doğum 2009: Küreselleşen Dünyada Aile, (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 241.
- Özgür-Bayır, Ö., "Aile: Temel Kavramlar, Aile Yapısı, İşlevleri ve Dönüşümü," Aile ve Çocukla Sosyal Hizmet, eds. Yusuf Genç & Hasan Hüseyin Taylan, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2016), 40-73.
- Özmete, E., Türkiye'de Kuşaklararası Dayanışmanın Değerlendirilmesi, (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2017).
- Özyurt, C., "Çocuk Sosyolojisi: Bir Giriş Denemesi," Aile Sosyolojisi, 2. bs., ed. Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım, (İstanbul: Açılım Kitap, 2011), 177.
- Sarı, Ö. "Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı," Sistemik Aile Sosyolojisi, eds. Mustafa Aydın, (Konya: Çizgi Kitabevi, 2013), 17-40.
- Sezal, İ. Aile Nedir?, (Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1997).
- Taşdelen, M., Cinsiyetçi Dil: Ataerkillik, (İstanbul: İFTAM Yayınları, 2021), 5.
- Topaloğlu, B., İslâm'da Kadın, 18. bs., (İstanbul, Yağmur Yayınları: Mart 1992), 25, 84-88.
- Ünal, N. Tek Ebeveyn Annelere Yönelik Sosyal Politikalar: Farklı Ülke Örnekleri, (Uzmanlık Tezi, Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).
- Vatandaş, C. vd., Türkiye'de Aile: Ailenin Yapısal Özellikleri, İşlevleri ve Değişimi, (İstanbul: SEKAM, 2011), 37.
- Vatandaş, C. vd., Türkiye'de Aile: Ailenin Yapısal Özellikleri, İşlevleri ve Değişimi (Özet Metin), (İstanbul, SEKAM, 2011), 21.
- Yaman, A., "İslam Hukukuna Özgü Bir Kurum Olarak Süt Akralığı," Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 13/13, 2002, 55-67.
- Yeniçeri, C., İslâm Ailesi ve Ev İdaresi, 2. bs., (İstanbul, Çamlıca Yayınevi, 2014), 140.
- Yıldırım, E. ve A. Can, Kadına Şiddetin Çoğul Kökenleri, (İstanbul, İFTAM Yayınları, 2021), 29-33.

Yıldırım, E., "Aile ve Evlilik Türleri," Aile Sosyolojisi, 2. bs., ed. Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım, (İstanbul: Açılım Kitap, 2011), 80.

Yıldırım, E., Aileyi Tehdit Eden İdeoloji: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, (İstanbul, İFTAM Yayınları, 2021), 18.

Yörükoğlu, A., Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, 3. bs., (İstanbul: Özgür Yayın-Dağıtım, 1989), 51.

Zencirkıran, M., "Türkiye'de Aile," Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, eds. Memet Zencirkıran, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2019), 150-176.

Yazar Katkıları

Makale tek bir yazar tarafından ele alınmıştır. Doğrudan başka bir yazar tarafından katkı sağlanmamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazar(lar), çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Finansman

Bu çalışma için herhangi bir finansman desteği alınmamıştır.

Etik Bildirim

Bu makalenin yazar(lar)ı çalışmalarında kullandıkları materyal ve yöntemlerin etik kurul izni ve/veya yasal-özel bir izin gerektirmediğini beyan ederler.

Extended Abstract

In this article, without entering into intense discussions, this article draws the institution of the family through three official relationships: i) The relationship between family and gender, ii) the relationship between family and rights, and iii) the relationship between family and wholeness. First, however, the ways of addressing the institution of the family through its definitions, types and functions will be briefly outlined in order to contribute to a picture of the three contexts.

When addressing the institution of the family, the relationship between family and gender is important. There is of course a relationship between family and gender, but family is not a gender-oriented structure. First of all, the family is not centered on gender; if a definition of family is to be made, this definition cannot be based only on “women” or only on “men”. This also corresponds to the issue of authority in the family, since a definition of family based on men would suggest that the authority in the family is male, and a definition of family based on women would suggest that the authority in the family is female. However, in order to avoid confusion, it is inevitable that there is an authority in every family, which can also be expressed with adjectives such as family leader, family head (Vatandaş et al., 2011, p. 37). However, it can be easily understood that this authority is not an absolute authority, but an authority in the sense of having the necessary power to fulfill their responsibilities. Therefore, the issue is not male or female authority, but “authority arising from responsibility”. As such, it would not be reasonable to address the institution of the family in a gendered language with reference to authority, that is, with a male-dominant or female-dominant title that indicates the superiority of one gender over the other (Taşdelen, 2021, p. 5).

Secondly, however, family does not mean genderlessness. Because there is a “male” gender and a “female” gender in the family, and when they have children, the adjectives “motherhood” and “fatherhood” come into play. Models based on gender/non-gender other than mother-fatherhood are non-family structures (Taşdelen, 2021, p. 5). It is already possible to see this emphasis in the most basic definitions of family, and having children is a part of this (Vatandaş et al., 2011, p. 5). The important point here is that the child is born through marriage. Considering that 75% of the respondents in Turkey consider having a child out of wedlock as immoral (disturbing) (Vatandaş et al., 2011, p. 83), it can be seen that in family definitions based on having children, at least in Turkey, the existence of married parents continues.

The discourse on “rights” also draws attention when the institution of the family is considered. Here, it should be clearly stated that “the family is not a rights-oriented structure”. What is meant by this? Discourses such as “rights of the elderly”, “children’s rights”, “women’s rights” have recently become visible in Turkey, especially in the Western world; however, the main issue is the combination of “rights” and “responsibility”.

Accordingly, both the man (father) and the woman (mother) have rights in the family. Even if they are of the same value (equivalent), they are not equal because there are gender differences. The point here is that the anatomical, physiological and psychological differences of men and women determine gender differences. Therefore, there are rights in the family based on the equivalence of men and women. These rights express that men and women have values and importance against each other (Köse, 2015, pp. 131, 135, 137). In any case, the wife has rights over her husband and the husband has rights over his wife, that is, the two have rights over each other. On the other hand, equal treatment for men and women comes into play when rights are not fulfilled (Topaloğlu, 1992, pp. 25, 84-88).

However, the family is not only a structure surrounded by rights that take into account the equivalence of men and women, because there are also “responsibilities” in the family (Vatandaş et al., 2011, p. 7). At home, in society or in institutions/organizations, women have responsibilities and men have responsibilities (Yeniçeri, 2014, pp. 139-145). These responsibilities are based on spiritual equality. In spiritual equality, the responsibilities of men and women are one/same (Topaloğlu, 1992, pp. 22-23). Therefore, the family is not a rights-oriented structure, but a “rights and responsibilities” oriented structure. In this sense, there is a “complementarity model” in the family based on mutual responsibilities (Taşdelen, 2021, p. 16). If “mother/woman rights and responsibilities” are not mentioned, if “father rights and responsibilities” are not mentioned, if “child rights and responsibilities” are not mentioned, if “elderly father, elderly mother rights and responsibilities” are not mentioned, various negative consequences will be dealt with.

The institution of the family can also be considered in terms of the “holistic” existence of the family. Accordingly, the family is not a fragmented structure; a holistic structure is called a family, and the term “fragmented family” used in the literature is a misnomer in this sense, because what is defined as a fragmented family focuses on the separation of children from their families due to reasons such as death or divorce (Alisinanoğlu, 2020, p. 306). This means “children without a family” or “life without a family” rather than a family.

In this sense, family is based on wholeness. The holistic structure is the presence of a mother and a father; a mother and a father are essential for a family to exist. If we talk about a family, if there are no parents (although theoretically it can be called a family), it will not be called a family in practice, but it can be called a “household” without father/mother or a “house” without father/mother. This is because, although one of the meanings of household refers to the family in an immanent way, another meaning is that it is an artificially created structure independent of the family. The family, on the other hand, is a unit based on marriage between a man and a woman. This can be understood from the definitions of family based on marriage, husband and wife status and kinship (lineage) ties (Canatan, 2011, pp. 54, 59).

To summarize, the article’s assertions that the main questions are how the relationship between family and gender is, what should be understood from the understanding of rights in the family institution, and what is meant by the wholeness of the family can be put forward as follows: First, the institution of the family is not a gendered structure. Accordingly, the family cannot be defined solely in terms of men or women, or in terms of masculinity and femininity. Second, the institution of the family is not a rights-oriented structure; it is an organization whose members have responsibilities as well as rights. Thirdly, the institution of family means a holistic structure; therefore, fragmented situations resulting from divorce, death, etc., even if they are theoretically and legally recognized as families, are not structures that require the institution of family in practice and in terms of their functions.